

เทศน์เช้า วันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๖

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

อ้าว! ตั้งใจฟังธรรมนะ ต้องฟังธรรมทุกวัน เพราะเราต้องหายใจทุกวัน ต้องมีอาหารกินทุกวัน ขนาดมีอาหารกินทุกวันๆ ชีวิตเรายังขาดแคลน นี่เราฟังธรรมนะ องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถามพระอานนท์ว่า “เธอคิดถึงความตายวันละกี่หน”

พระอานนท์ก็บอกว่า “ร้อยหน สิบหน”

พระพุทธเจ้าบอกว่าไม่ได้ นั่นคือคนที่ประมาท คนที่ไม่ประมาทระลึกถึงความตายทุกลมหายใจเข้าออก ถ้าระลึกทุกลมหายใจเข้าออก มันจะไม่คิดแฉลบไปทางอื่น มันจะคิดถึงคุณสมบัติของใจของเรา

ถ้าใจของเรา ถ้าเราดูแลรักษาหัวใจของเรา เราเกิดมาแสนยาก ชีวิตนี้เป็นสิ่งที่มหัศจรรย์มาก ความมหัศจรรย์ของมัน เห็นไหม คุณเด็กก็ เกิดมามันไร้เดียงสา ความไร้เดียงสาของเด็ก ความไร้เดียงสาเราต้องดูแลรักษา

สัตว์บางชนิดเวลาเกิดมา พ่อแม่ไม่ต้องดูแลมัน มันต้องดำรงชีวิตของมันเอง แต่บางชนิดก็ต้องดูแลรักษา สิ่งที่มีชีวิต คุณดูอย่างพืชต่างๆ เราปล่อยมันสภาวะแวดล้อมที่ดี พืชมันจะเจริญเติบโต มันจะแข่งขันกันเพื่อแย่งแสงแดดของมัน ถ้ามันเจริญเติบโตของมัน ถ้าสภาวะแวดล้อมที่ดีมันจะเจริญเติบโตของมันดีมาก พอมันเจริญเติบโตมากขึ้นไป สภาวะแวดล้อมก็เปลี่ยนแปลงของมันไป มันต้องรักษาของมัน นี่สภาวะแวดล้อมของสิ่งมีชีวิต

จิตถ้ามันมีชีวิต มันไร้เดียงสาของมัน เด็กมันได้ชีวิตขึ้นมา เราดูแลรักษามัน ถ้าดูแลรักษาขึ้นมา เห็นไหม เวลาโตขึ้นมา ภายใน ๓ ขวบ เราจะให้ความอบอุ่น ให้เด็กมันซึมซับสิ่งที่ดีงามไป ถ้าซึมซับสิ่งที่ดีงามไป

นี่ความสำนึก ความสำนึกของคน ถ้าความสำนึกของคน คนที่มีสำนึกที่ดี เห็นไหม ดีและชั่ว เวลาดีและชั่วมันสำนึก เด็กที่มันมีความพึงใจของมัน มันจะมีปมด้อยของมัน มันจะมีความ

สำนึกอย่างนั้นฝังใจมันไป ถ้ามีความสำนึกฝังใจมันไป คุณ โพอโตแล้วพ่อแม่จะบอกว่า “พ่อแม่รักนะ พ่อแม่รักนะ”...รักขนาดไหนมันก็เป็นของมันอยู่อย่างนั้นแหละ นี่สามัญสำนึก สำนึกที่ดี สำนึกที่เผลอ

สำนึกแล้วถึงมีความคิด ความคิด ความรู้สึก มันเกิดมาจากไหน? เกิดมาจากหัวใจ ถ้าความรู้สึกนึกคิดอย่างนี้มันเกิดขึ้นมา ความรู้สึกนึกคิดอย่างนี้ เห็นไหม คุณสิ เราพยายามที่จะฟังธรรมๆ ฟังธรรมเพื่อเหตุนี้ไง

เวลาเด็กมันไร้เดียงสา พ่อแม่ก็ดูแลมัน ดูแลให้ดีขึ้นมา ดูแลให้ความอบอุ่น ดูแลให้ชิมซับสิ่งที่ดีๆ ไป เราทำของเราสุดความสามารถนะ พ่อแม่เป็นพระอรหันต์ของลูก พ่อแม่รักลูกโดยธรรมชาติ รักลูกได้หมดหัวใจ รักได้ทุกๆ ชนิด สิ่งที่คุณแม่รักลูก ประารถนาให้ลูกประสบความสำเร็จ ให้ลูกมีความสุข ให้ลูกมีคุณงามความดี ถ้าคุณงามความดี แต่สิ่งที่มีมันเป็นวิบากกรรมล่ะ

ถ้าวิบากกรรมสิ่งใดๆ นะ เราจะต้องพยายามตัดแปลงทำให้ดีขึ้นไป ถ้าสิ่งที่ดีขึ้นไป ความรู้สึกนึกคิด ถ้าความรู้สึกนึกคิด สำนึกของเขาที่ดี สำนึกที่เป็นไปได้ สำนึกของคนมันมีสำนึกของคนมันแก้ไขได้ไง ถ้ามันแก้ไขได้ สภาวะแวดล้อมที่ดี เราจะดูแลรักษาของเราให้ดี นี่ถ้าคุณดูแลรักษาให้ดี

สิ่งมีชีวิตมันมหัศจรรย์ มหัศจรรย์ของมัน เพราะอะไร เพราะสิ่งมีชีวิต คุณสิ เวลาไร้เดียงสาเขาไม่รู้ประสีประสาของเขา แต่เขาชิมซับตลอดเวลาเนะ ทั้งๆ ที่เขาไม่รู้ประสีประสาของเขา เขาชิมซับตลอดเวลา พอชิมซับสิ่งที่ดีงามๆ ขึ้นไป นี่ความสำนึก ถ้าความสำนึกที่ดีขึ้นมา แล้วเกิดสภาวะแวดล้อมที่ดี เราให้ปัญญาที่ดี ศึกษาสิ่งที่ดี

เห็นไหม เวลาบอกฟังธรรมๆ เราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาธรรมวินัยนะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมมา วางธรรมวินัยนี้ไว้ เป็นทางก้าวเดินของพวกเรา ถ้าไม่มีธรรมวินัยเป็นทางก้าวเดินขึ้นมา ไม่มีผู้นำที่ดี เราก็ชวนชวาย ทุกคนมีสำนึกที่ดีแล้วชวนชวาย ชวนชวายไป เห็นไหม

เราไม่ได้สร้างบุญญาธิการมาขนาดนั้น เอก์ นาม ก็ พระพุทธเจ้าตรัสรู้เองโดยชอบ มีหนึ่งเดียวเท่านั้น ถ้าใครมีอำนาจวาสนา สร้างคุณงามความดีมหาศาล จะตรัสรู้เองโดยชอบก็เป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า

พระปัจเจกพุทธเจ้าไม่มีอำนาจวาสนาเหมือนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นไหม คุณติ บุญญัตติธรรมวินัยนี้ไว้ให้เราศึกษากัน พอเราศึกษาขึ้นมาแล้ว ถ้าเกิดความรู้สึกนึกคิด นี้ความคิดสำนึกที่ดี เราศึกษามาเพื่อคุณงามความดีของเรา เห็นไหม คุณติ เวลารักษารักษาโรค ถ้าเรากินตามสูตรของเขา ตามคำสั่งของหมอเขา มันจะให้ประโยชน์กับเรา ถ้าเรากินยานะ กินยามากเกินไป กินยาน้อยเกินไป กินยาจนแบบว่าให้โทษกับร่างกายมหาศาลเลย

นี่ก็เหมือนกัน ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่สำนึกที่ดี เราปรารถนาสิ่งที่ดี แต่เราไม่มีครูบาอาจารย์ เราไม่มีคนคอยชี้แนะ โดยสำนึกของเรา สำนึกที่ดีมันตีความไปตามประสาของมัน มันตีความตามใจของมัน ถ้ามันตีความตามความพอใจของมัน มันคือใคร? มันคืออวิชา ตัณหาความทะยานอยาก ความดี ปรารถนาดี แต่ความดีมันจะเป็นความจริงหรือเปล่าละ

แต่ครูบาอาจารย์ของเรา เห็นไหม คุณเด็กที่เราให้การศึกษา อนุบาลต่างๆ ให้มันศึกษา ให้เข้มแข็งขึ้นมา เวลาไปศึกษาต่อเนื่องขึ้นไปมันจะดีขึ้น

ครูบาอาจารย์ของเราก็บอกมาให้ทำความสงบของใจขึ้นมาก่อน ถ้าใจของเราสงบขึ้นมา มือที่สะอาดบริสุทธิ์ ทำสิ่งใดมันก็สะอาดบริสุทธิ์ มือที่สกปรกโสโครก ทำสิ่งใด ทำงานมันก็ได้งานมาเหมือนกัน แต่ได้งานมา มันไม่เป็นความจริงขึ้นมา เพราะว่ามือเราสกปรก

จิตใจของเรามันมีความไม่รู้ มันมีวิชาของมัน แล้วศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยธรรมชาติของมัน แต่ถ้าเราล้างมือของเราก่อน ล้างมือสะอาด เห็นไหม คุณติ ภาชนะที่สะอาด อาหารสิ่งใดที่ตกมาในภาชนะนั้น อาหารนั้นจะเป็นสิ่งที่สะอาดบริสุทธิ์ทั้งนั้น ภาชนะที่เป็นสารพิษ ภาชนะที่มีเชื้อโรค อาหารที่ตกไปมันก็เจือปนกับเชื้อโรคนั้น

อวิชา ตัณหาความทะยานอยากของเราในหัวใจมันมีของมันขึ้นมา ศึกษาธรรมๆ ศึกษาธรรมโดยสามัญสำนึก ไม่มีใครรู้ก็ต้องศึกษาธรรมไปอย่างนั้น ศึกษาไปโดยอวิชา ศึกษาโดย

ความไม่รู้ ศึกษาไปก่อน ปริยัติต้องมีการศึกษา โลกเจริญเพราะการศึกษา เห็นใหม่ เขาว่าประเทศไทย การศึกษาล้าหลังเขา เพราะการศึกษาของเราไม่พัฒนา

การศึกษาของเรา เรามีหลักสูตรของเราแล้ว เราไม่พัฒนาหลักสูตรของเราไป นอนกินแต่ของเก่าไง ไม่พัฒนาขึ้นไป ไม่พัฒนาขึ้นไปเขาก็แข่งหน้าไปหมดไง พอแข่งหน้าไปหมดก็ว่าการศึกษาของชาติเราล้าหลังๆ...ล้าหลังเพราะมันกินของเดิม มันไม่พัฒนาตัวมันเอง มันไม่ศึกษา ไม่ค้นคว้า ไม่ทำหลักสูตรที่ให้ดึงามขึ้นมาให้ทันโลกเขา

ศึกษารธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยวิชา ด้วยความรู้ นี่ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาแล้ววางธรรมวินัยนี้ไว้ สิ่งนี้ประเสริฐที่สุดๆ แต่เราไม่พัฒนาใจของเรา

แต่เวลามีครูบาอาจารย์ของเราขึ้นมาบอกว่า ทำความสงบของใจเข้ามาก่อน ให้ทำจิตสงบเข้ามา พอจิตสงบเข้ามาวางรากฐานให้มันดี ถ้าวางรากฐานให้มันดี ล้างมือให้มันสะอาด ตัดหาความทะยานอยาก เราศึกษา เราอยากรู้อยากเห็น วางไว้ก่อน แล้ววางไว้ก่อนนะ ให้ภาชนะเราสะอาดขึ้นมาก่อน ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตกมาในภาชนะที่มันสะอาดบริสุทธิ์ มันจะเป็นประโยชน์ทั้งนั้นเลย

แต่ภาชนะเราที่สกปรกโสโครก สิ่งที่เกิดขึ้นมาแล้วมันก็มีความคิดความเห็นของเราเจือปนเข้าไป แล้วพอทำความสงบของใจให้ใจสงบเข้ามาก่อน “มันเสียเวลา ศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งปัญญา เราก็ใช้ปัญญาไปแล้ว วิปัสสนาโดยสติปัญญา ๔”

ก็จินตนาการนึกคิดกันไป แล้วผลของมันล่ะ เพราะภาชนะมันไม่สะอาด

“ภาชนะไม่สะอาดได้อย่างไรล่ะ ก็รู้เท่าทันหมดแล้วมันไม่สะอาดได้อย่างไรล่ะ”

มันรู้เท่าทันใครล่ะ รู้เท่าทันใคร ภาชนะมันก็คือภาชนะ ไม่มีภาชนะ เรารู้เท่าทันมันนี้กว่ามีภาชนะ เห็นใหม่ ถ้าจิตมันไม่สงบเข้ามา เรากำหนดพุทโธ ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ ถ้าจิตมันสงบเข้ามา เรารู้ใจ มีภาชนะเพราะอะไร เพราะมีสติ สมาธิก็เป็นสมาธิจริงๆ เรามีสติปัญญาของเราเห็นใหม่ เรามีภาชนะที่มันจะรับรู้ รับสิ่งที่เป็นอาหาร รับสิ่งที่เป็นประโยชน์กับเราได้

ใจเรากล้ามันสงบขึ้นมา มันรู้ของมัน มันมีความสงบระงับของมันขึ้นมา ถ้ามันเกิดปัญญาขึ้นมา เพราะเรารู้เราเห็น เราพิจารณาของเราขึ้นมา ใ่อันนี้ไม่มีภาษา อาหารตกมามันก็ตกดิน ถ้าเป็นน้ำ น้ำก็กระจายไปในอากาศหมด แล้วก็บอก “ว่างๆ ว่างๆ รู้จริง”

รู้อะไร เพราะอะไร เพราะเราขาดครูบาอาจารย์ที่เป็นคนคอยชี้แนะเรา เราขาดครูบาอาจารย์ที่ดี เราไม่มีศรัทธาความเชื่อมั่นในครูบาอาจารย์ของเรา ถ้าเรามีความเชื่อมั่นในครูบาอาจารย์ของเรา หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ท่านบอกเลย พุทโธไว้ก่อน ทำความสงบของใจเข้ามา

แต่พวกเราอยากจะเรียนลัด อยากจะได้มรรคได้ผลตามความพอใจของเรา แล้วมันจะไม่ได้สิ่งใดเลย ไม่ได้สิ่งใดเลยเพราะมันเป็นจินตนาการ สามัญสำนึกใจ มันเป็นสามัญสำนึกสัตยชาติญาณมันมีความรู้สึกนี้อยู่ แล้วสัตยชาติญาณ พอมีความรู้สึกนึกคิดขึ้นมา ปัญญาเกิดแล้วละมันเป็นโลกียปัญญา มันเป็นปัญญาเกิดจากสมอง ปัญญาเกิดจากสัตยญาณ ปัญญาเกิดจากการศึกษา ปัญญาอย่างนี้ ที่ว่าโลกเขาเจริญ เจริญด้วยปัญญา

ไซ้ เขาเจริญด้วยปัญญา ปัญญาเมืองค้ความรู้ขึ้นมา ทำสิ่งใดมันมีความรู้เป็นตัวนำ ทำด้วยความมั่นใจ ทำแล้วประสบความสำเร็จเพราะมันเมืองค้ความรู้ ศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นองค์ความรู้ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ภาวสวะ ภพในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมที่โคนต้นโพธิ์นั้น คุณิ มันชำระอาสวักขยญาณในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ประโยชน์อันนั้น ได้ความรู้จริงอันนั้น แล้ววางทฤษฎีอันนี้ไว้ แล้วเราศึกษาธรรมอันนั้น แล้วองค์ความรู้ของเรามันอยู่ไหน

ถ้าองค์ความรู้ของเรายังไม่มีขึ้นมา มันไม่เป็นความจริงขึ้นมา แล้วไม่มีภาษา ไม่มีการเริ่มต้น ไม่มีจุดเริ่มต้น ว่างๆ ว่างๆ คือสามัญสำนึก เพราะเกิดเป็นมนุษย์มีกายกับใจ หัวใจคือสมองเวลาร่างกายกับสมอง สมองมันเป็นศูนย์กลางบังคับประสาท เพราะมันมีจิตใจ จิตใจเป็นพลังงาน ชาติรู้พลังงานนั้นทำให้มีชาติรู้ขึ้นมา

ธาตุไฟ ทำให้ร่างกายนี้ สมองนี้มันต่อเนื่องกันมา เวลาหัวใจออกจากร่างนี้ไป พลังงานออกจากร่างนี้ไป ใจออกจากร่างนี้ไป สิ่งที่เป็นธาตุ ร่างกายมันก็ต้องเนาของมันไป มันต้องแข็งของมันไป มันต้องฟอนเฟะของมันไป มันต้องเผา ต้องฝังกั้นไป ธรรมคามันมีของมันอยู่ แล้วเริ่มต้นตรงนี้ เห็นไหม นี่โลกียปัญญา

ปัญญาที่ว่าองค์ความรู้ที่ว่าประเทศชาติเจริญ โลกเจริญด้วยปัญญา...ถูกต้อง ศาสนาพุทธ คือศาสนาแห่งปัญญา แต่โลกียปัญญากับโลกุตตรปัญญา โลกียปัญญา ศึกษา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมวินัยให้เราศึกษากัน ให้ศึกษามีองค์ความรู้ มีความรู้ในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วให้วางไว้ หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านให้วางไว้ วางไว้ก่อน วางไว้ นี่สมบัติของครูบาอาจารย์เรา วางไว้ก่อน แล้วทำความจริงของเราขึ้นมา ความจริงขึ้นมา ให้มีภาชนะขึ้นมาให้ได้ แต่นี่ภาชนะไม่มี ไม่มีอะไรตกในภาชนะนั้น

หลวงตาท่านบอกว่า “สิ่งที่สัมผัสธรรมได้คือหัวใจเท่านั้น สิ่งที่สัมผัสธรรมได้คือหัวใจเท่านั้น ความรู้สึกนี้เท่านั้นที่มันสัมผัสธรรมๆ”

แต่ไปศึกษา ความรู้สึกเหมือนกัน เห็นไหม คุณิ อ่านหนังสือไม่ใช่ความรู้สึกหรือ ก็อ่านตำรามา ความรู้สึกทั้งนั้นแหละ แต่ความรู้สึกอย่างนี้มันซับซ้อน มันไม่ใช่ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากความจริง ถ้าความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากความจริง พุทโธฯ ถ้าจิตสงบมา นี่ความจริงเกิดขึ้น เกิดขึ้นเพราะอะไร เพราะฟังชานก็ฟังชาน

ทุกคนบ่นพร้าเพื่อกันนักกว่าทุกข์ยาก ชีวิตนี้ทุกข์ยากนัก อยากจะมีความสุขๆ แล้วความสุขก็ไปตะครุบเอา สิ่งที่เป็นปัจจัยเครื่องอาศัยจะเป็นความสุข สิ่งนั้นจะส่งเสริมแล้วจะเป็นความสุข ความสุขให้มันเกิดขึ้นจริง มันสุขและทุกข์ มันเป็นเวทนา มันเป็นการเกิดดับ มันเป็นธรรมชาติของมันเป็นอย่างนั้น แต่พุทโธฯ ถ้าจิตสงบเข้ามา ปัญญาอบรมสมาธิ จิตสงบเข้ามา พอสงบเข้ามา เราจะเห็นของเราเอง เราจะรู้ของเราเอง เราเกิดภาชนะของเราเอง

นี่ไง เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสธรรม ตรัสรู้ตรงนี้ ตรงในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่พวกเราไม่เคยเห็นจิตใจของตัวเอง เห็นแต่สัญญา เห็นแต่ความรู้สึกนึกคิด คุณิ สามัญสำนึกกับความคิด ความคิดที่มันเกิดขึ้น เพราะความคิดมันเกิดขึ้นมา เราถึงบอก “อ้อ! มีเรานะ มีเรานะ”

ถ้าความคิดนี้ไม่มี “อ้อ! มันไม่มีเราเลยนะ มันไม่มีเรา”

แล้วไอ้สามัญสำนึกมันไปไหน? ไม่มีใครรู้ใครเห็นมันไง ถ้าไม่มีใครรู้ใครเห็น หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านบอกให้กำหนดพุทโธฯ ให้กลับมาตรงนี้ ถ้าตรงนี้มันกลับมา มีภาชนะ มีจิต มีตัวตนของเรา ความดี ความชั่วเกิดขึ้นที่นี่

สามัญสำนึกของเรา สามัญสำนึกของคนหวังดีทั้งนั้นแหละ สามัญสำนึกของคนจะทำคุณงามความดีทั้งนั้นแหละ แต่คุณงามความดีของใคร? คุณงามความดีของโลก เราเป็นรัฐบุรุษนะ เราสร้างสาธารณประโยชน์ ทุกคนได้พึ่งพาอาศัยสิ่งที่เราได้สร้างสรรค์ขึ้นมา เขาจะจดจำชื่อเราไป เราจะมีชื่อฝังไว้ในประวัติศาสตร์ แล้วไอ้คนที่ตายแล้วไปไหนล่ะ แล้วมันไปไหนต่อ

แต่ถ้าเราทำคุณงามความดี องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาองค์เดียวนะ เป็นครูสอนตั้งแต่เทวดา อินทร์ พรหมลงมา ถ้าเทวดา อินทร์ พรหม ทุกคนก็บอกว่า “อ้าว! ชีวิตเกิดมามีชาติเดียว ตายแล้วก็สูญ มาจากไหนพิสูจน์ไม่ได้”

พิสูจน์ไม่ได้ ทำไมกลัวผี พิสูจน์ไม่ได้ ทำไมวิตกกังวล

ถ้าพิสูจน์ไม่ได้...ถ้าไม่กำหนดพุทธโธ ไม่ใช่ปัญญาอบรมสมาธิ ถ้าจิตสงบเข้ามามันจะพิสูจน์ได้หรือพิสูจน์ไม่ได้ เราจะไปพิสูจน์ที่ไหน มันไม่มีสิ่งใดจะยืนยันความจริงได้ แต่เราพิสูจน์กลางหัวใจของเราเนี่ย เราพิสูจน์ความรู้สึกของเราเนี่ย ถ้าจิตสงบเข้ามา เห็นไหม นี่ภาชนะ ภาชนะคือสมาธิ ภาชนะคือสัมมาสมาธิ ภาชนะคือของเรานั้นล่ะ ถ้าภาชนะสะอาด สามัญสำนึก สามัญสำนึกของคนมันมีสามัญสำนึกดีและชั่ว สามัญสำนึกนะ แล้วความรู้สึกนึกคิดออกไป ความเห็นต่างๆ มันจะเกิดขึ้นมาจากสามัญสำนึกนี้

แล้วเราพุทธโธๆ ชั้น ๕ ไม่ใช่จิต จิตไม่ใช่ชั้น ๕ เขาบอกจิตไม่ใช่ชั้น ๕ แล้วมันเกี่ยวเนื่องกันมาอย่างไร ถ้ามันเป็นอันเดียวกัน เวลาความรู้สึกนึกคิดมันดับไป ชั้น ๕ คือรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ คือความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ นี่ชั้น ๕ อารมณ์ความรู้สึกคือชั้น ๕ แล้วอารมณ์ความรู้สึกมันเปลี่ยนแปลงไป ถ้ามันเปลี่ยนแปลง จิตมันไม่ทำลายไปด้วยล่ะ เวลาจิตมันปล่อยวาง ทำไมจิตมันไม่หายไปด้วยล่ะ เห็นไหม มันมีของมัน

ฉะนั้น มันถึงว่าสามัญสำนึก อารมณ์ความรู้สึกเกิดจากสามัญสำนึก สามัญสำนึก จิตได้สำนึก เวลาจิตได้ จิตได้สำนึกพิจารณาของเราไป ฟังธรรมๆ ฟังธรรมที่นี้ มองนะ เรามองโลกไป มองชีวิต เวลาเราเป็นเด็ก ความไร้เดียงสา เราก็กินไม่ได้ พอเรามีความจำได้หมายรู้ขึ้นมา เรามีขึ้นมา มันก็มีความรู้สึกนึกคิดขึ้นมา ชีวิตเราชีวิตหนึ่ง แล้วเวลาเราเติบโตขึ้นมาขนาดนี้ แล้วมองเด็กไปสิ

มันก็เหมือนกัน นี่เวียนว่ายตายเกิด ผลของวิญญูะ เห็นแล้วมันปลงธรรมสังเวชไง มันมีความสังเวช มันมีคุณธรรมขึ้นมาในใจ แล้วมันจะมีความเมตตา มันจะว่าชีวิตมีค่าเท่ากัน สรรพสิ่งในโลกนี้เกิดมาเหมือนกัน เวียนว่ายตายเกิดเหมือนกัน แต่เพราะเวรกรรมของแต่ละดวงใจ ความรู้สึกนึกคิดของคนมันเลยแตกต่างกันไป ความแตกต่างกันหลากหลายไป เห็นไหม เวรกรรมของใคร ถ้าเวรกรรมของใคร

ถ้ามันเป็นไปได้ที่เราจะปลุจณา วิสัยหน้ากัน คือเราจะคุยธรรมะกัน เราจะแยกแยะสิ่งที่เป็นคุณงามความดีกัน ถ้ามันเป็นไปได้ นี่เป็นมงคลชีวิต ถ้าเป็นมงคลชีวิต สิ่งที่ว่า **ธมฺมสากัจฉา** **เอตมฺมงฺคฺลมฺกฺตฺมํ** มันเป็นมงคลชีวิตนะ มงคลชีวิตคือการศึกษานะ การศึกษา การค้นคว้า การศึกษาคือการสนทนาธรรม การศึกษา การวิจัยของเรา มันเป็นคนธรรม ถ้ามันเป็นไปได้ ถ้ามันเป็นไปไม่ได้ก็กรรมของสัตว์ กรรมของสัตว์นะ

กรรมของสัตว์ เห็นไหม สามัญสำนึกที่เลวร้าย เขาไม่เชื่อสิ่งใดๆ เลย เขาไม่เชื่อ “พวกนี้พวกเพื่อเจ้า”

คนเพื่อเจ้า แต่เขาต้องมีสติปัญญาแยกแยะ การแยกแยะผิดแยกแยะถูก เพราะชีวิตของเรามีคุณค่า ชีวิตของเรามีราคาแพง เราจะปล่อยให้ชีวิตเราสูญเปล่าไปหรือ เรามาศึกษา เราเสียเวลา เราประพฤติปฏิบัติ จะให้ชีวิตนี้สูญเปล่าไปหรือ เราจะปล่อยให้ชีวิตนี้สูญเปล่าไปใช่ไหม ในเมื่อชีวิตสูญเปล่าไป เขาก็ต้องมีปัญญาของเขา เขาก็ได้พิจารณาแยกแยะของเขา แล้วคนทั้งโลกเขาโง่งมนั้นหรือ คนที่เขาสนใจ เขาศึกษา เขาโง่งมนั้นเขี้ยวหรือ เขาไม่มีปัญญาใช่ไหม ถ้าเขาไม่มีปัญญา ทำไมเราไม่เปรียบเทียบล่ะ

ถ้าเราเปรียบเทียบ เห็นไหม สามัญสำนึกที่ชั่วๆ สามัญสำนึกที่มันไม่พอใจ สามัญสำนึกที่ผลัดไส มันจะได้เปิดหัวใจมันบ้าง มันได้เปิดหัวใจของมันขึ้นมา รับฟังเขาบ้าง ถ้ามันเปิดขึ้นมาแล้วฟังเขาบ้าง มันจะเป็นประโยชน์กับมันไหม

ภาชนะที่มันคว่ำอยู่ให้มันหงายขึ้นมา สิ่งที่เขาชนะมันมีอยู่ มันคว่ำไว้ ไม่ยอมรับสิ่งใดเลย โลกนี้มีแต่ความรู้สึกนึกคิดเราเท่านั้นแหละ โลกนี้เป็นของกู คนอื่นไม่เกี่ยว

แล้วถ้ามันได้ฟังธรรม มันมีสามัญสำนึก มันหงายภาชนะขึ้นมา ฟังเขาบ้าง ฟังเหตุผลเขาบ้าง ถ้าเหตุผลเขามีเหตุผลมีผล มันมาแยกแยะ มาพิจารณาของเรา มันจะเป็นประโยชน์กับชีวิตเรา

นี่ฟังธรรมๆ ฟังทุกวัน ฟังทุกวันเพื่ออะไร? เพื่อตอกย้ำใจ ตอกย้ำให้หัวใจมันอย่าคือด้าน
นัก ฟังเพื่อให้จิตใจนี้มันเปิดกว้าง ให้จิตใจนี้ฟังเขาบ้างๆ อาหารกินทุกวัน อาหารดำรงชีวิตทุกวัน
แต่ธรรมที่เข้าไปในหัวใจให้หัวใจมันเปลี่ยนแปลงความรู้สึกนึกคิด ให้หัวใจมันเปิดกว้างขึ้นมา
มันได้มีประโยชน์อันนี้บ้างไหม

ถ้ามีประโยชน์อันนี้ เห็นไหม หัวใจมีคุณค่า อย่าปล่อยให้ชีวิตนี้สูญเปล่า อย่าปล่อยให้ชีวิตนี้
ล่อยไป ถ้าชีวิตนี้ล่อยไปนะ ไม่ต้องทำอะไรหรอก เราทำหน้าที่การงานของเราไป ตายทุกคน ตาย
ทั้งนั้น แต่ก่อนตาย ให้หัวใจมันได้เปิด ให้หัวใจมันได้คิด ให้หัวใจมันมีคุณสมบัติ ให้หัวใจมัน
ไม่ใช่เร่ร่อนไปโดยค้นหาความทะยานอยาก

แม้แต่ภพของตัว ภพนะคือจิตติจิต คือเรื่อลำนี่ คุณิ ภวาสวะ ภพ ที่มันจะล่อยไปใน
วัฏฏะ เรายังไม่รู้ไม่เห็นมันเลย แล้วมันจะไปไหนล่ะ มันมีคอบดล่อยไปตามวัฏฏะ แต่ถ้าเราได้
ฝึกฝนตั้งแต่ตอนนี้ เราทำพุทธโธของเรา ทำสมาธิของเรา ถ้าจิตมันสงบเข้ามานะ เราจะบังคับเรื่อ
ของเรา เรารู้จักมีพวงมาลัย มีการบังคับให้หัวใจเรามันไปที่ดีขึ้นๆ

“หัวใจเท่านั้นที่สัมผัสธรรม” หลวงตาเน้นย้ำประจำ

ไปคุยกันที่ไหนไม่จบหรือ ไปคุยกันที่ไหนนะ ทิฐูฐิมานะของคนแตกต่างกัน
ไป ถ้ากลับไปสู่จุดเดิมของมัน ทุกคนเข้าไปสู่ใจของตัว ทุกคนเข้าไปสู่สิทธิเสรีภาพของตัว ตรง
นั้นแหละ! ตรงนั้นแหละ! มันจบกันตรงนั้นแหละ!

“ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต” เอวัง